

Spis treści / Table of contents

Henryk Lelusz – <i>Wprowadzenie</i> Introduction	5
Biogramy polskich myślicieli rachunkowości – Profiles of Polish accounting theorists	7
Anna Kuzior, Małgorzata Rówińska – <i>Profesor Zbigniew Messner – naukowiec, dydaktyk, wychowawca</i> – Professor Zbigniew Messner – academic profile	7
Katarzyna Bareja – <i>Spór o priorytet w sprawozdawczości finansowej</i> – Dispute over the priority in financial reporting	19
Melania Bąk – <i>Majątek współczesnego przedsiębiorstwa z perspektywy rachunkowości</i> – Assets of a contemporary enterprise from the accounting perspective	39
Renata Burchart, Henryk Lelusz – <i>Problemy w identyfikowaniu rachunkowości kreatywnej i rachunkowości agresywnej w teorii i praktyce</i> – Problems in identifying creative accounting and aggressive accounting in theory and practice	51
Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka – <i>Znaczenie profesjonalnego osądu przy wycenie kontraktów długoterminowych – wyniki badania empirycznego</i> – Significance of professional judgement in valuation of construction contracts – results of empirical study	65
Renata Gmińska, Ewa Magier-Łakomy – <i>Efekt obramowania w decyzjach ekonomicznych wspomaganych informacjami z rachunkowości</i> – The framing effect in economic decisions based on accounting information ..	79
Agnieszka Judkowiak – <i>Informacja o instrumentach finansowych w sprawozdaniach finansowych sporządzanych zgodnie z MSSF i polskimi zasadami rachunkowości</i> – Information on financial instruments in financial statements prepared under IFRS and under Polish accounting regulations	91
Aldona Kamela-Sowińska – <i>Od rachunkowości do opisu gospodarczego</i> – From accounting to economic description	107

Edward Nowak – <i>Rola norm rachunkowości w kreowaniu prawdziwego i rzetelnego obrazu jednostki gospodarczej</i> – The role of accounting standards in creating a true and fair view of a company	117
Marcin Pielaszek, Gertruda Krystyna Świdarska, Paweł Warowny – <i>Analiza możliwości implementacji obiektowego rachunku kosztów w podmiotach leczniczych – wyniki badań empirycznych</i> – Analysis of implementation possibility of object-oriented cost systems in healthcare organizations – results of empirical studies	127
Ewa Walińska – <i>Reklasyfikacja innych wyników całościowych jako szczególny przypadek alokacji przychodów i kosztów</i> – Other comprehensive income reclassification as a special case of income and expenses allocation	141
Informacja dla autorów	159
Instructions for authors	167

Profesor Zbigniew Messner – naukowiec, dydaktyk, wychowawca

Anna Kuzior, Małgorzata Rówińska

Streszczenie

Profesor Zbigniew Messner urodził się w 1929 r. w Stryju. Po ukończeniu liceum rozpoczął studia w Wyższej Szkole Ekonomicznej (WSE) w Katowicach. Będąc studentem studiów pierwszego stopnia, rozpoczął pracę jako asystent w Katedrze Rachunkowości WSE w Katowicach. Stopień doktora nauk ekonomicznych uzyskał w 1961 r. Na podstawie oceny dorobku naukowego oraz rozprawy habilitacyjnej w 1969 r. Akademia Ekonomiczna w Katowicach nadała dr. Z. Messnerowi stopień naukowy doktora habilitowanego w zakresie nauk ekonomicznych. Tytuł profesora nadzwyczajnego Zbigniew Messner uzyskał w 1972 r., a profesora zwyczajnego – w 1977 r. Treści zawarte w Jego pracy doktorskiej i rozprawie habilitacyjnej wniosły istotny wkład w rozwój rachunku kosztów. Profesor Zbigniew Messner jest autorem licznych publikacji naukowych i dydaktycznych z zakresu rachunku kosztów, rachunkowości finansowej, wykorzystania informatyki na potrzeby rachunkowości. W istotny sposób przyczynił się On także do kształcenia i rozwoju kadry naukowej. Wkladał wiele wysiłku w działania mające zapewnić w skali krajowej wysoką pozycję Katedry Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, którą kierował do 2008 r. Oprócz kierowania Katedrą, Profesor Z. Messner pełnił również inne funkcje w macierzystej uczelni, w tym najwyższą – funkcję Rektora Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Obok działalności naukowej i dydaktycznej aktywnie uczestni-

---

* Dr Anna Kuzior, adiunkt, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Rachunkowości, e-mail: anna.kuzior@ue.katowice.pl

** Dr Małgorzata Rówińska, adiunkt, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Rachunkowości, e-mail: malgorzata.rowinska@ue.katowice.pl

czył w działalności uznanych organizacji środowiskowych, w tym Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, pełniąc w nich szaczone funkcje.

Summary

Professor Zbigniew Messner – academic profile

Professor Zbigniew Messner was born on the 13 March 1929 in Stryj. After finishing secondary school he became a student of the School of Economics in Katowice. During undergraduate studies, he started work as assistant lecturer in the Department of Accounting. In 1961 he obtained PhD degree from the School of Economics in Katowice and in 1969 PhD hab. from the Academy of Economics in Katowice. In 1972 Zbigniew Messner was promoted to the position of associate professor of the School of Economics and finally in 1977 he became full professor. His works on cost accounting are an important contribution to the development of Polish accounting theory. Professor Zbigniew Messner is an author of numerous monographs, articles and textbooks on cost accounting, financial accounting and application of computers and computer software in accounting. He also contributed significantly to education and development of accounting academics. Being the head of the Department of Accounting at the University of Economics in Katowice he made a big effort to promote it in Polish academic circles. In the 1970s he held the position of Vice-Rector and next the Rector of the Academy of Economics in Katowice. Apart from being a scientist and academic teacher, he was also involved in activities of recognized professional organizations such as the Polish Economic Society and the Accountants Association in Poland, where he held prominent posts.

Spór o priorytet w sprawozdawczości finansowej

Katarzyna Bareja

Streszczenie

W artykule postawione zostaje pytanie o trwałość obranego współcześnie kierunku kształtowania systemu rachunkowości określanego jako podejście bilansowe. Analiza historyczna wybranych teorii rachunkowości pokazuje, że podejście bilansowe i podejście wynikowe wielokrotnie rywalizowały o pierwszeństwo wśród teoretyków rachunkowości. W teoriach kapitału podejście bilansowe dominujące w teorii własnościowej z czasem wraz z popularyzacją teorii jednostkowej ustąpiło miejsca podejściu wynikowemu. Z kolei w ramach tworzonych równolegle teorii bilansowych podejście bilansowe można odnaleźć w teorii bilansu statycznego, natomiast podejście wynikowe w teorii bilansu dynamicznego. Zajmowane przez teoretyków stanowiska zależały przede wszystkim od ich przekonania o wadze wartości i efektywności w rachunkowości oraz od definicji głównego odbiorcy sprawozdań finansowych. Jako że obecnie zagadnienia te nie straciły na aktualności, można przypuszczać, że obrane współcześnie podejście bilansowe z czasem może ustąpić miejsca podejściu wynikowemu. Spór o priorytet w sprawozdawczości finansowej pozostaje otwarty.

Summary

Dispute over the priority in financial reporting

The question addressed in this article is about the persistence of the balance sheet approach in contemporary accounting. Historical analysis of selected accounting theories shows that the balance sheet approach and the income approach are considered as competing ones. Under equity theories the balance sheet view common for proprietary theory gave way to the income view as soon as entity theory gained in popularity. Under balance sheet theories, which were developing simultaneously, the balance sheet approach can be found in static accounting system and the income approach in dynamic accounting system. Theorists' approaches depended on their opinion about the importance of the value and efficiency in accounting as well as definition of the main users of financial statements. As these issues are still important nowadays we can expect that the balance sheet view can still give way to the income view. The dispute over the priority in financial statements remains unsettled.

Majątek współczesnego przedsiębiorstwa z perspektywy rachunkowości

Melania Bąk

Streszczenie

Przedmiotem zainteresowania rachunkowości od samego jej początku był i jest do chwili obecnej majątek jednostki gospodarczej. Majątek współczesnego przedsiębiorstwa to zarówno majątek w ujęciu zasobowo-strumieniowym, jak i majątek niewidzialny, którego znaczenie w XXI wieku znacznie wzrosło w dobie gospodarki rynkowej i globalizacji. Poważnym problemem współczesnych przedsiębiorstw i ich otoczenia jest stan rozwoju dzisiejszej rachunkowości, która nie pozwala na ujawnianie składników majątku niewidzialnego, głównie dlatego że nie wypracowano jednoznacznej jego definicji, kryteriów identyfikujących, metod wyceny i form prezentacji. Rozwiązania niektórych problemów poszukuje się, wykorzystując instrumentarium rachunkowości zarządczej i innych dyscyplin naukowych. Wydaje się, że w analizie składników majątku niewidzialnego pomocna może okazać się rachunkowość trójwymiarowa, w szczególności opracowanie indywidualnego zestawu sił ekonomicznych w przedsiębiorstwie, który pozwoliłby na interpretację zachodzących zmian w tych składnikach i ich relacji z zyskiem i majątkiem ujawnianym w rachunkowości.

Summary

Assets of a contemporary enterprise from the accounting perspective

Assets of an economic entity have always been and still are the main object of interest in accounting. Contemporary enterprise property covers both the assets in resources-flows presentation and invisible assets, the importance of which has significantly increased in the 21st century, in times of market economy and globalization. The serious problem faced by contemporary enterprises and their environment is the condition of present-day accounting which does not allow for the presentation of invisible assets components, mainly because of the absence of a transparent, unambiguous definition, adequately identifying criteria, valuation methods and presentation forms. Solutions to some of the problems are sought by implementing the instruments of management accounting and other scientific disciplines. It seems that invisible assets may be analyzed successfully by triple-entry bookkeeping and in particular by developing an individual set of economic forces in an enterprise which would allow for the interpretation of changes occurring in these components and their relations with profit and assets disclosed in accounting.

Problemy w identyfikowaniu rachunkowości kreatywnej i rachunkowości agresywnej w teorii i praktyce

Renata Burchart, Henryk Lelusz

Streszczenie

Rachunkowość kreatywna i rachunkowość agresywna zarówno w teorii, jak i praktyce gospodarczej są bardzo często ze sobą utożsamiane. W artykule podjęto próbę zdefiniowania, uporządkowania i rozróżnienia obydwu pojęć. Zostały przytoczone różnorodne definicje rachunkowości kreatywnej i agresywnej. Zaprezentowano też poglądy i poruszono aspekty omawianych zagadnień krajowych i zagranicznych autorytetów z dziedziny rachunkowości.

Summary

Problems in identifying creative accounting and aggressive accounting in theory and practice
Creative accounting and aggressive accounting in both theory and practice of business are often equated with each other. This article attempts to define these two concepts and distinguish between them. Various definitions of creative accounting and aggressive accounting are cited, different aspects of this issue are discussed, and the views of national and international authorities in the field of accounting are presented.

Znaczenie profesjonalnego osądu przy wycenie kontraktów długoterminowych – wyniki badania empirycznego

Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie roli profesjonalnego osądu przy pomiarze wyniku finansowego z kontraktów długoterminowych oraz próba identyfikacji determinujących go czynników. Aby osiągnąć tak postawiony cel, przeprowadzono badanie ankietowe, w którym księgowi i biegli rewidenci wskazali na stopień prawdopodobieństwa skutkujący rozpoznaniem korzyści ekonomicznych z kontraktu oraz ujęciem przewidywanej straty na umowie. Wyniki badań dowodzą, że ankietowani raczej kierują się ostrożnością przy pomiarze wyniku finansowego z długoterminowych zleceń. Spośród analizowanych czynników determinujących dokonane szacunki jedynie doświadczenie zawodowe w międzynarodowej korporacji mogło mieć na nie niewielki wpływ.

Summary

Significance of professional judgement in valuation of construction contracts – results of empirical study
The purpose of this article is to present the role of professional judgement in valuation of long-term contracts. It also attempts to identify factors that determine such judgement. To achieve this goal a survey was conducted in which accountants and auditors were asked to assign a numerical probability resulting in recognizing economic benefits or expected loss associated with the contract categorized in IAS 11 *Construction Contracts*. The results of the study indicate that the respondents adopt rather a cautious approach when measuring financial result from long-term contracts. Of the analyzed factors that determine the estimations, only the professional experience in an international corporation might have some influence on them.

Efekt obramowania w decyzjach ekonomicznych wspomaganych informacjami z rachunkowości

Renata Gmińska, Ewa Magier-Łakomy

Streszczenie

Nurt behawioralny jest coraz silniejszy w wyjaśnieniu zagadnień ekonomicznych, finansowych i zarządczych. Widoczny jest on również w rachunkowości. Celem autorki artykułu jest zbadanie wpływu informacji płynących z rachunkowości na podejmowanie decyzji zarządczych. Postawiono pytanie o występowanie i siłę efektu obramowania w decyzjach zarządczych oraz o warunki, w jakich ten efekt ulega modyfikacji. Badania miały charakter eksperymentalny. Efekt obramowania ujawnił się w przypadku negatywnej ramy i jest modyfikowany w sposób specyficzny tolerancją na wieloznaczność. Wnioski z przeprowadzonych badań poszerzają wiedzę o psychologicznych uwarunkowaniach podejmowania decyzji zarządczych i wskazują na zasadność włączania aspektów behawioralnych w nurt badań w rachunkowości.

Summary

The framing effect in economic decisions based on accounting information

The contemporary development of science is limited if the interdisciplinary approach is not involved. This also applies to economic sciences. In last decades many psychological ideas have been applied to clarify economic, financial and managerial problems. The purpose of this paper was to answer the question about the existence and strength of the framing effect in managerial decisions based on accounting information and about conditions under which this effect is modified. The research was experimental in character. It was found that the framing effect appeared if negative frame was used. The effect of positive frame was not obtained. So, the framing effect in managerial decisions based on accounting information was partially confirmed. It was also shown that the framing effect is modified depending on intolerance to the ambiguity. The influence of intolerance to ambiguity is specific in character. Results of this study improve the knowledge of psychological determinants in managerial decisions and validate the importance of behavioral research in accounting.

Informacja o instrumentach finansowych w sprawozdaniach finansowych sporządzanych zgodnie z MSSF i polskimi zasadami rachunkowości

Agnieszka Judkowiak

Streszczenie

Artykuł został podzielony na dwie części. W części teoretycznej, mającej na celu wprowadzenie czytelnika w problematykę instrumentów finansowych, wyjaśniono pojęcie instrumentów finansowych oraz odniesiono się do klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych. W części drugiej zaprezentowano osiągnięte przez autorkę wyniki badań zrealizowanych na podstawie 304 sprawozdań finansowych spółek giełdowych. Zastosowaną metodą badawczą była analiza sprawozdań finansowych przy użyciu listy pytań kontrolnych sporządzonej na podstawie wymagań określonych w krajowych i międzynarodowych przepisach prawa bilansowego. Dzięki przeprowadzonej analizie sprawozdań w niniejszym opracowaniu zaprezentowano zakres ujawnianych informacji o instrumentach finansowych w spółkach giełdowych i pozytywnie zweryfikowano hipotezę badawczą stanowiącą o częstszym ujawnianiu informacji o instrumentach finansowych w sprawozdaniach zgodnych z MSR/MSSF aniżeli z ustawą o rachunkowości.

Summary

Information on financial instruments in financial statements prepared under IFRS and **under** Polish accounting regulations

The paper consists of two parts. The theoretical part explains basic issues associated with the concept of financial instruments, their classification and measurement. The second part presents the results of a study carried out by the author on the basis of financial statements of 304 listed companies. The research method applied was analysis of financial statements using checklists drawn up on the basis of the requirements laid down in national and international accounting regulations. The analysis made it possible to present the scope of disclosures about financial instruments. The article presents a positively verified research hypothesis that information about financial instruments is more frequently disclosed in statements prepared in conformity with IAS/IFRS than with the Accounting Act.

Od rachunkowości do opisu gospodarczego

Aldona Kamela-Sowińska

Streszczenie

Głównym celem artykułu jest zwrócenie uwagi środowiska księgowych i audytorów na zauważalne zjawisko zanikania klasycznej rachunkowości i jej dotychczasowego znaczenia. Obserwuje się narastający brak lub niedostateczną odpowiedź rachunkowości na potrzeby zgłaszane przez odbiorców sprawozdań finansowych, co powoduje ograniczenie zaufania do systemu rachunkowości i generowanych przez niego sprawozdań, czego skutkiem będzie zanik rachunkowości w dotychczasowym rozumieniu i zastąpienie jej finansowym opisem gospodarczym. W niniejszym artykule przedstawiono argumenty i podjęto próbę odpowiedzi na pytanie o kierunek zmian rachunkowości. Autorka stawia też tezę o źródłach powstania omawianego zjawiska.

Summary

From accounting to economic description

The main purpose of this article is to draw attention of accountants and auditors to the phenomenon of the disappearance of classical accounting and its traditional role. There is a growing lack or inadequacy of accounting response to demands of financial statements users resulting in reduced confidence in the accounting system and reports that it generates, which will result in the disappearance of accounting in the usual sense, and replacing it with the financial description of the economy. This article presents arguments and attempts to answer the question about the direction of change in accounting. The author also puts forward a thesis about the causes of this phenomenon.

Rola norm rachunkowości w kreowaniu prawdziwego i rzetelnego obrazu jednostki gospodarczej

Edward Nowak

Streszczenie

Proces informacyjny rachunkowości jest uwarunkowany różnymi czynnikami, które wpływają na użyteczność informacji prezentowanych w sprawozdaniach. Podstawowymi uwarunkowaniami tego procesu są normy określające sposoby prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sporządzania sprawozdań finansowych. Głównym celem tego artykułu jest ukazanie roli norm rachunkowości o różnym charakterze w realizacji koncepcji prawdziwego i rzetelnego obrazu jednostki gospodarczej. Dla osiągnięcia tego celu przeprowadzono analizę rozwiązań zawartych w regulacjach z zakresu rachunkowości i sprawozdawczości finansowej o zasięgu międzynarodowym i krajowym. Przeprowadzone rozważania i analizy prowadzą do wniosku, że normy rachunkowości mają duży wpływ na jakość informacji prezentowanych w sprawozdaniach finansowych i ich użyteczność dla interesariuszy jednostki gospodarczej. Podstawowe znaczenie w tej kwestii ma zapewnienie prawidłowego i rzetelnego obrazu działalności jednostki.

Summary

The role of accounting standards in creating a true and fair view of a company

The information process in accounting is determined by many variables. Each of these factors may affect the utility of information presented in financial reports. The most fundamental determinants of this process are the accounting standards, as normative recommendations for bookkeeping and financial reporting in companies. This paper presents the role of various accounting standards in building a true and accurate image of the company, in line with the 'substance over form' postulate. For this purpose, solutions adopted in various accounting and financial reporting standards are analysed, both

international and domestic. Based on the analyses and theoretical deliberations, the paper concludes that accounting standards are of great significance for the quality of information presented in financial reports, as well as for the utility of such information for various company stakeholders. The most important aspect of the process is the provision of a true and fair view of a company's performance.

Analiza możliwości implementacji obiektowego rachunku kosztów w podmiotach leczniczych – wyniki badań empirycznych

Marcin Pielaszek, Gertruda Krystyna Świdarska, Paweł Warowny

Streszczenie

Artykuł prezentuje wyniki badań empirycznych nad celowością i możliwością implementacji obiektowego rachunku kosztów w podmiotach leczniczych. W pierwszej części artykułu zaprezentowane zostały przesłanki, które wskazują na zasadność wdrożenia w podmiotach leczniczych nowoczesnych metod rachunku kosztów bazujących na podejściu procesowym oraz analiza możliwości wykorzystania w tym celu obiektowego rachunku kosztów. W drugiej części artykułu przedstawiona została, opracowana na bazie analizy licznych przypadków, metodyka dostosowania obiektowego rachunku kosztów do specyfiki działalności leczniczej. W trzeciej części artykułu wskazano na podstawowe obszary wykorzystania obiektowego rachunku kosztów w zarządzaniu podmiotami leczniczymi oraz w wycenie świadczeń opieki zdrowotnej. We wnioskach końcowych znalazło się odniesienie do najnowszych badań światowych w zakresie implementacji w podmiotach leczniczych procesowych rozwiązań rachunku kosztów, ze wskazaniem na kluczowe różnice specyficzne dla rynku polskiego.

Summary

Analysis of implementation possibility of object-oriented cost systems in healthcare organizations – results of empirical studies

The article presents the results of empirical research on the purposefulness and possibility of implementing object-oriented cost systems in healthcare organizations. The first part of the article presents arguments for implementation of modern cost accounting methods based on the process approach and provides analysis of the possibility of using the object-oriented approach in healthcare organizations. In the second part of the article, based on the analysis of a number of cases, we proposed a methodology of adjusting object-oriented cost accounting to healthcare organizations purposes. In the third part of the article we discussed the areas of utilization of the proposed methodology in the management and valuation of medical services. The conclusions contains reference to the latest worldwide research on cost accounting in healthcare organizations with indication of key differences specific to the Polish market.

Reklasyfikacja innych wyników całościowych jako szczególny przypadek alokacji przychodów i kosztów

Ewa Walińska

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest szczególnie aktualnej problematyce sprawozdawczości finansowej, jaką jest reklasyfikacja innych wyników całościowych. Przedstawiono w nim rozważania na temat kryteriów reklasyfikacji i zasad ujmowania jej skutków w bilansie oraz rachunku wyników całościowych. Doko-

nano także analizy podobieństw i różnic procesu reklasyfikacji innych całościowych przychodów i kosztów oraz procesu tradycyjnej alokacji przychodów i kosztów. Przedstawione przez autorkę propozycje wpisują się w dyskusję dotyczącą założeń koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej prowadzoną przez IASB.

Summary

Other comprehensive income reclassification as a special case of income and expenses allocation

The article is dedicated to a particularly topical issue in financial reporting, which is the reclassification of other comprehensive income. It presents reflections on the reclassification criteria and principles for recognizing its impact on the balance sheet and comprehensive income statement. It also analyzes the similarities and differences between the process of reclassification of other comprehensive income and the process of traditional allocation of income and expenses. The proposals presented by the author are part of discussion on the conceptual framework of financial reporting conducted by the IASB.